Perustuslakivaliokunta
Eduskunta

15.9.2023

KUUROJEN LIITTO RY:N LAUSUNTO

K 2/2023 vp Hallituksen vuosikertomus / asiantuntijalausunto perustuslakivaliokunnalle 19.9.2023

Kuurojen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi. Perustuslakivaliokunnalle annetun selvityksen lisäksi nostamme esiin myös sivistysvaliokunnalle kuuluvan asian eli varhaiskasvatuslakia säädettäessä annetun lausuman lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen viittomakielellä. Kielellisten oikeuksien toteutuminen on laaja ja läpileikkaava teema, joka koskettaa viittomakieltä käyttäviä henkilöitä mm. sote-uudistuksessa sekä kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen uudistuksissa. Viittomakielten käytön vahvistamista vaikeuttaa se, että viittomakieltä käyttäviä kohdellaan usein ensisijaisesti vammaisina henkilöinä, joiden kielellisiä tarpeita ei ymmärretä. – Paradoksaalista onkin, että vammanäkökulman painottumisesta huolimatta YK:n vammaissopimusta ei ole harmonisoitu viittomakielen käyttöä koskevien artiklojen osalta.

1 Viittomakieltä käyttävien oikeudet HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

Viittomakielilakia säädettäessä eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu. Oikeusministeriö on antanut tehdyistä toimenpiteistä tiiviin ja asianmukaisen selvityksen.

Selvityksestä voidaan nähdä, että hallitus ei ole osoittanut riittävästi resursseja viittomakieliä koskevien asioiden edistämiseen. Oikeusministeriö on lähes ainoa ministeriö, joka kävi viittomakielten kysymyksistä aitoa vuoropuhelua viittomakielisen yhteisön kanssa. Muualla viittomakieliin liittyvä osaaminen on ohutta. Viittomakielille vähemmistökielinä ei ole osoitettu riittävää rahoitusta eikä rakenteita kielellisten oikeuksien edistämiseen muutoin kuin tukena aistivammatyölle (STEA).

Erityisen tärkeänä pidämme viittomakielilain toimivuuden arviointia, joka on annettu viittomakieliasioiden neuvottelukunnan tehtäväksi. Sekä Kuurojen Liitto ry että yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat joutuneet toteamaan, että laki on lähinnä symbolinen, sillä sen sisältämä viranomaisen edistämisvelvoite on varsin heikko. Etenkin nyt, kun maan taloudellinen tilanne on heikko, tämä edistämisvelvoite ei edes yhdessä yhdenvertaisuuslain positiivisen erityiskohtelun velvoitteen kanssa riitä takaamaan viittomakieliselle lapselle viittomakielisen aikuisen tarjoamaa tukea

Kuurojen
Liitto ry

PL 57
(Ilkantie 4)
00401 Helsinki

P. 09 58031
www.kuurojenliitto.fi
Y-TUNNUS 0213564-6

varhaiskasvatuksessa tai opetuksessa (tulkitsemis- ja avustajapalvelut) eikä viittomakielisen ammattilaisen tarjoamaa hoivaa ja hoitoa ikääntyneelle henkilölle asumispalveluissa jne. Edes tulkkauksen saaminen sote-palveluissa ei ole varmaa. Viittomakielilain oli tarkoitus vaikuttaa näihin arjen tilanteisiinkin.

Viittomakielilain heikkoutta voidaan paikata muun muassa valtioneuvoston Kielipoliittisen ohjelman avulla. Liitto on erittäin tyytyväinen ohjelman lukuisiin toimenpiteisiin, jotka aikanaan vahvistavat myös viittomakielten käyttöä ja säilymistä elossa – odotamme parhaillaan UNESCO:n maailmanlaajuisesta selvityksestä lopullista vahvistusta sille, että suomenruotsalaisen viittomakielen lisäksi myös suomalainen viittomakieli on jo uhanalainen. Yksi uhanalaisuuden kriteereistä on kielen siirtyminen tuleville sukupolville. Viittomakielten osalta näin ei ole, sillä yli 95 % kuuroista tai kuulovammaisista lapsista syntyy normaalikuuloisille vanhemmille. He joutuvat opettelemaan uuden kielen ollakseen vuorovaikutuksessa oman lapsensa kanssa. Lasten ja perheiden tueksi tarvitaan kipeästi nyt käsittelyssä olevaa uutta vammaispalvelulakia.

Kuurojen Liitto ry pitää ehdottoman tärkeänä, että valtiollinen totuus- ja sovintoprosessi kuuroihin kohdistuneista oikeudenloukkauksista Suomen historiassa jatkuu myös uudella hallituskaudella. Toimenpiteet v. 2022 loivat hyvän pohjan v. 2023 työskentelylle, ja viittomakielisessä vähemmistössä on vähitellen syntynyt luottamusta siihen, että myös nykypäivänä esiintyvään syrjintään puututaan.
Kuurojen Liitto ry pitää tärkeänä, että em. lausuma pidetään edelleen voimassa.
2 Varhaiskasvatuslain uudistus HE 40/2018 vp – EV 67/2018 vp
Uutta varhaiskasvatuslakia säädettäessä eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan. [Lausumassa on asiavirhe, p.o. suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä, ks. korjaus sivistysvaliokunnan mietinnössä SiVM 5/2018 vp, s. 9 ja 61.]

Varhaiskasvatuslakiin annettiin uutta tuen sääntelyä (HE 148/2021 vp), mutta viittomakieltä koskevaa lausumaa ei tässä yhteydessä huomioitu, vaikka suuri osa näistä lapsista on kuuroja tai kuulovammaisia tuen tarvitsijoita. Perustuslaki-valiokunta totesi lausunnossaan kiinnittävänsä valtioneuvoston vakavaa huomiota asiaan ja kiirehtii lainvalmistelutyön käynnistämistä (PeVL 41/2021 vp, s. 3–4). Tällä hallituskaudella hallitus on luvannut selvittää, miten viittomakielisten lasten asemaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa voidaan vahvistaa.

Pyydämme kohteliaimmin perustuslakivaliokuntaa seuraamaan tiiviisti myös tämän, viittomakieltä käyttävien tai viittomakieltä vasta opettelevien lasten kasvun ja oppimisen polkua koskevan korjausliikkeen toteuttamista.

Kaisa Alanne
johtaja / viittomakieli- ja vaikuttamistyö
Kuurojen Liitto ry

Kuurojen
Liitto ry

PL 57
(Ilkantie 4)
00401 Helsinki

P. 09 58031
www.kuurojenliitto.fi
Y-TUNNUS 0213564-6